

HK 1965/G.

Kovács ut.
5. BK**A LEGFŐBB ÜGYÉSZ
ÉS A BELÜGYMINISZTER****8/1961. sz.****KÖZÖS UTASÍTÁSA****a bűncselekményeket elkövetők társadalmi veszélyességének
a nyomozás során való felderítéséről**

A bűncselekményeket elkövetők társadalmi veszélyességének gondos megállapítása a nyomozás egyik legfontosabb gyakorlati feladata.

A bűnüldöző szerveknek az egyes bűncselekmények elbírálásánál nemcsak azt kell vizsgálniuk, hogy a felderített bűncselekmény milyen mértékben sértette, illetőleg veszélyeztette a Magyar Népköztársaság állami, társadalmi vagy gazdasági rendjét, az állampolgárok személyét, vagy jogait [Bt. 1. §. (2) bek.], hanem azt is meg kell állapítaniuk, hogy az elkövetők egyéniségéből a társadalomra háruló veszély milyen fokú. Ennek megnyugtató módon történő felderítése és bizonyítása elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy helyesen alkalmazzák a büntetőpolitikai elveket, a bíróságok a Bt. 50. §-ában írtak szerint szabják ki a büntetést, a büntetést végrehajtó szervek pedig megfelelően járnak el az elítéltek nevelését szolgáló intézkedések és módszerek kiválasztásánál.

A nyomozás jelenlegi gyakorlata — bűncselekményeket elkövetők egyéniségéből a társadalomra háruló veszély fokának felderítése és bizonyítása terén — nem elégíti ki az igényeket.

A lényeges hiányosságok a következőkben foglalhatók össze:

- a) A bűncselekményeket elkövetők társadalmi veszélyességének felderítését az elkövető osztályhelyzetének megállapítására korlátozzák, vagy azonosítják azzal. Az osztályhelyzet kétségtelenül egyik legfontosabb tényezője az elkövetők társadalmi veszélyességének, de az egyéniségből fakadó társadalmi veszélyesség fokát az osztályhelyzet egyedül általában nem határozza meg.

Az osztályhelyzet mellett jelentős szerepe van a szocialista társadalomhoz, az együttélés szabályaihoz, a munkához való viszony, az elkövetett bűncselekmény jellege és indító okai, az elkövető világnézeti, politikai személete, erkölcsi tulajdonságai és előélete vizsgálatának is.

- b) Az elkövetők egyéniségéből a társadalomra háruló veszély fokának megállapítása során a társadalmi veszélyesség mérvét megalapozó tények felderítése, méginkább bizonyítása nem kielégítő. A bűnüldöző szervek a legtöbb esetben megelégednek az elkövető személyes előadásában foglaltakkal, az ott tudomásukra hozott adatok ellenőrzését elmulasztják. A megállapítások alapjául az elkövetők vallomásán kívül környezettanulmányok, jellemzések beszerzése szolgál. Nyilvánvaló, hogy a környezettanulmányok és jellemzések tartalmazhatnak fontos tényeket, de nem pótolhatják olyan bizonyítékok beszerzését, amelyeket a Bp. 53. §. (1) bekezdése felsorol. A tapasztalatok szerint a nyomozóhatóságok

elmulasztják azoknak a személyeknek tanúkénti kihallgatását, akiknek közvetlen tudomásuk van az elkövetők társadalmi veszélyességének fokát meghatározó tényekről, mert szem elől tévesztik a Bp. 54. §. (1) bekezdésében foglalt azt a rendelkezést, hogy a terhelt körülményeiről közvetlen észleleten alapuló tudomással bíró személyeket tanúként ki kell hallgatni. Sok esetben elmarad oly okiratoknak (pl.: telekkönyvi szemle a vagyoni helyzetről, államosítási okiratok, korábbi elítélésre vonatkozó iratok stb.) beszerzése is, amelyek bizonyítékául szolgálhatnak a terhelt társadalmi veszélyessége fokát meghatározó tényeknek.

A nyomozási gyakorlat fogyatékoságainak kiküszöbölése és a bűncselekményeket elkövetők társadalmi veszélyességének helyes felderítése és bizonyítása érdekében az alábbi

u t a s í t á s t

adjuk:

1. A büntető eljárásban fel kell deríteni és meg kell állapítani azokat a tényeket, amelyek a terhelt társadalomra veszélyességének fokát meghatározzák. E ténymegállapításokhoz szükséges bizonyítékokat már a nyomozás során be kell szerezni, s tisztázni kell azt is, hogy a terhelt milyen indítékok hatására követte el a bűncselekményt, melyek voltak annak motívumai. (Nyerészkedés, gyűlölet, bosszú, alkoholizmus.

2. A nyomozóhatóságnak az elkövetők társadalmi veszélyességi fokának felderítése és bizonyítása során a Bp. 4. §-ában foglaltakat kell szem előtt tartani, vagyis azt, hogy a büntető eljárás folyamán a hatóság alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához, vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve és felhasználhat minden bizonyítékot, amely a tényállás megállapítására alkalmas lehet.

A terhelt társadalmi veszélyességi fokát meghatározó tények általában azokkal a bizonyítási eszközökkel bizonyíthatók, amelyeket a Bp. 53. §. (1) bekezdése felsorol. (A terhelt személyes nyilatkozatai, a tanúvallomások, okiratok, egyéb tárgyi bizonyítékok.)

3. A bizonyítás lefolytatására vonatkozóan az alábbiakat kell figyelembe venni:

A terheltet kihallgatása során nyilatkoztatni kell a társadalmi veszélyesség fokát meghatározó tényekre is. Nyilvánvaló, hogy e nyilatkozat főként az osztályhelyzet, az előélet, a vagyoni viszonyok megállapításához szükséges adatokat foglalja magában. A kihallgatás során súlyt kell helyezni arra, hogy a bűncselekmény indítékaira, motívumaira is fény derüljön.

A nyomozóhatóság köteles a terhelt idevonatkozó vallomásának adatait is ellenőrizni, s azt a valóságnak megfelelően megállapítani. A nyomozóhatóság a terhelt vallomásának ellenőrzésére a Bp. 53. §. (1) bekezdésében felsorolt egyéb bizonyítékokat köteles beszerezni. Amennyiben a terhelt vallomása és a beszerzett bizonyítékok ellentétesek, az ellentétes bizonyítékoknak a terhelt (terheltek) elé tárása után őt újból ki kell hallgatni, illetve az ellentétek tisztázását meg kell kísérelni.

A nyomozóhatóság már az eljárás megindítását követően foganatosított nyomozási cselekmények során köteles a társadalmi veszélyesség foka megállapításához szükséges tényekre nézve bizonyítékokat beszerezni, s a bizonyítást nem halaszthatja el a terhelt kihallgatása utáni időpontra.

4. A terhelt társadalmi veszélyességi fokát meghatározó tényekre vonatkozóan olyan személyeket kell tanúként kihallgatni, akiknek a terhelt körülményeiről közvetlen észleleten alapuló tudomásuk van. E tanúk lehetnek olyan személyek, akik a bűncselekményről is tudnak, de lehetnek olyanok is, akik a terhelt által elkövetett bűncselekményre nézve nyilatkozni nem tudnak ugyan, de adatokat szolgáltathatnak azokra a tényekre nézve, amelyek megállapítása a társadalmi veszélyesség fokának meghatározásához szükséges. Rendszerint helyesnek mutatkozik a terhelt közvetlen környezetéhez tartozóknak, munkatársainak, feletteseinek kihallgatása.

A tanúkihallgatás során a tanú nyilatkozzon azokra a tényekre nézve, amelyekből a terhelt osztályhelyzete megállapítható, tegyen vallomást arról, hogy tudomása szerint a terhelt milyen magatartású, hogyan látja el munkáját s teljesíti állampolgári kötelezettségeit, erkölcsös életű-e, nincsenek-e káros szenvedélyei, milyen körülmények között élt a múltban és él ma stb.

A kihallgatásokat úgy kell eszközölni, hogy azok anyaga visszatükrözze a terhelt egyéniségét, világnézeti, politikai felfogását, a társadalmi közösséghez való viszonyát.

Amennyiben a terhelt vallomása már rendelkezésre áll, e vallomásban foglaltakat a tanúk kihallgatása révén ellenőrizni kell. Ellentétek esetén a Bp. 110. §. (2) bekezdése szerint kell eljárni.

5. A terhelt társadalmi veszélyességét megalapozó tények bizonyítására különböző okiratok beszerzése is szükséges lehet.

Nagy jelentősége van büntetett előéletű terhelt ügyében a korábbi elítélésre vonatkozó iratok beszerzésének.

A terhelt erkölcsi bizonyítványából meg kell állapítani, hogy korábban melyik bíróság, mikor, milyen bűncselekmény elkövetése miatt ítélte el. Amennyiben a terheltet 1955. évi január hó 1. napja után elítélték, a nyomozóhatóságnak be kell szereznie a korábbi elítélésre vonatkozó büntető ügy irataiból az első és másodfokon eljáró bíróságok — indokolást is tartalmazó — ítéletének egy-egy kiadmányát. A beszerzett ítéleteket a nyomozás anyagához csatolva kell átadni az ügyésznek. Az ügyész köteles az ítéletkiadmányokat a vádirat benyújtása esetén a bírósághoz áttenni.

A nyomozóhatóságnak oly időben kell intézkednie az ítéletkiadmányok beszerzése iránt, hogy azok a nyomozás befejezése előtt már rendelkezésre álljanak, s beszerzésük a nyomozás törvényes határidőn belül történő befejezését, illetőleg az ügyben hozandó érdemi határozat meghozatalát ne gátolják.

A titkos ügykezelésű ügyekben hozott ítéletek kiadmányainak beszerzése iránt az illetékes ügyész saját hatáskörében intézkedik.

A korábbi elítélésre vonatkozó ítéletek rendelkezéseit és indokolását gondosan tanulmányozni kell. Különösen meg kell vizsgálni a terhelt osztályhelyzetére, társadalmi veszélyességük fokát meghatározó körülményekre vonatkozó ténymegállapításokat, s azokat egybe kell vetni a nyomozás során megállapított bizonyítékokkal.

Az ügyész a beszerzett ítéletkiadmányok tartalmát a vádirat megszerkesztésekor köteles figyelembe venni.

A korábbi elítélésre vonatkozó iratokon kívül más okiratok beszerzése is bizonyítékul szolgál a terhelt társadalmi veszélyességi fokát meghatározó tényekre.

Be kell szerezni a terhelt vagyoni bizonyítványát, s a vagyoni bizonyítványban fel kell tüntetni a felszabadulás előtti vagyoni állapotot

is. A vagyoni állapot bizonyítására szükség esetén tanácsí igazolást, illetve telekkönyvi kivonatot is be kell szerezni. Ha a terhelt osztályhelyzetének megállapítása érdekében származása ténye is bizonyítandó, be kell szerezni a terhelt születési anyakönyvi kivonatát is, amelyből a szülők foglalkozása megállapítható.

Az osztályhelyzetet meghatározó egyéb tények felderítésére felhasználhatók többek közt az államosításra, földfelajánlásra, a foglalkoztatott alkalmazottak számára vonatkozó okiratok, nyilvántartások anyaga stb.

6. A rendőrség bűnügyi és politikai nyomozó szerveinek vezetői az egyes ügyek nyomozási anyagának felülvizsgálatánál minden esetben kötelesek ellenőrizni azt, hogy az elkövetők társadalmi veszélyességi fokának megállapításához szükséges bizonyítékok rendelkezésre állanak-e. Amennyiben az erre vonatkozó bizonyítékok beszerzését elmulasztották, vagy azok hiányosak, s az ügy helyes elbírálása e nélkül nem lehetséges, az ügyet a hiányok pótlására vissza kell adniuk.

7. Az ügyben eljáró ügyésznek gondosan vizsgálnia kell, hogy a nyomozóhatóság eleget tett-e az elkövetők társadalmi veszélyessége felderítésére és bizonyítására vonatkozó kötelességének. Az ügyész a nyomozás közben gyakorolt felügyelete alkalmával is köteles erre figyelmet fordítani.

Amennyiben a nyomozás az elkövetők társadalmi veszélyessége megítéléséhez szükséges tényeket nem derítette fel, vagy azok bizonyítása nem megfelelő, az ügyésznek pótnyomozást kell elrendelnie. Az ügyészi érdemi határozatban utalni kell a terhelt társadalmi veszélyességét meghatározó tényekre és azok bizonyítékaira.

A vádat képviselő ügyésznek megfelelő indítványok előterjesztésével és kérdések felvetésével is segítenie kell a bíróságot abban, hogy az elkövető egyéniségéből a társadalomra háruló veszély fokát megállapíthassa. Ha a bíróság ebben a vonatkozásban nem derítette fel a tényállást, vagy megállapítása megalapozatlan, iratellenes, s ez a mulasztás a bűnösség megállapítására, vagy a büntetés kiszabására lényeges kihatással volt, az ügyésznek fellebbezési óvással kell élnie.

A fellebbezési eljárásban az ügyész köteles minden ügyben vizsgálni azt, hogy az elsőfokon eljáró hatóságok eleget tettek-e az elkövetők társadalmi veszélyességének megállapításával kapcsolatos kötelességüknek. Ha az ügyész azt észleli, hogy az elsőfokú bíróság is elmulasztotta a társadalmi veszélyesség fokának megállapítását, megfelelő indítványt kell tennie.

8. Az utasítás 1961. évi május hó 1. napján lép hatályba és annak rendelkezéseit a folyamatban lévő ügyekben is alkalmazni kell.

Budapest, 1961. április hó 15. napján.

BISZKU BÉLA s. k.,
belügyminiszter

DR. SZÉNÁSI GÉZA s. k.,
legfőbb ügyész

Kapják: BM. és Legfőbb Ügyészség elosztója szerint.

Készült: 1400 példányban.

Tartalmaz 4 nyomtatott lapoldalt.

10—25/3/1961.